

Ammatillinen
tohtori

Ammatillinen tohtorikoulutus

12 ammattikorkeakoulun ehdotus

Tiivistelmä

Suomen kilpailukyky, osaamistaso ja innovaatiokyky edellyttävät uusia ratkaisuja. 12 ammattikorkeakoulua esittää, että Suomeen perustetaan ammatillinen tohtorikoulutus, joka vastaa työelämän kehittämistarpeisiin ja vahvistaa alueellista elinvoimaa. Ehdotuksen mukaan koulutus käynnistettäisiin valtakunnallisella pilotilla seuraavan hallituskauden aikana.

Ammatillinen tohtoritutkinto (Professional Doctorate) on työelämälähtöinen, monialainen ja ratkaisuhakuinen tutkinto, joka täydentää suomalaista korkeakoulujärjestelmää. Se tarjoaa mahdollisuuden kehittää organisaatioita ja osaamista suoraan työpaikoilla. Tutkinto on samantasoinen kuin yliopistojen tohtoritutkinto, mutta sen tavoitteet ja toteutus eroavat: painopiste on soveltavassa tutkimuksessa, työelämäyhteistyössä ja vaikuttavuudessa.

Ammattikorkeakoulut ovat jo nyt merkittäviä toimijoita TKI-toiminnassa ja aluekehityksessä. Ne ovat kehittäneet tutkimus- ja kehittämistoimintaansa, rakentaneet tutkijan ja TKI-asiantuntijan urapolkuja sekä verkottuneet kansainvälisiin korkeakouluihin. Ammatillinen tohtorikoulutus olisi luonteva jatkumo tälle kehitykselle ja mahdollistaisi ammatillisen korkeakoulupolun Bachelor- ja Master-tasolta tohtoritasolle asti.

Ehdotuksen taustalla on 12 ammattikorkeakoulun yhteinen valmistelutyö ja valmius toimia. Pilottivaihe tarjoaa mahdollisuuden testata ja kehittää mallia hallitusti, yhteistyössä työelämän ja kansainvälisten kumppanien kanssa. Nyt tarvitaan poliittista tahtoa ja lainsäädännöllistä mahdollistamista, jotta Suomi voi ottaa seuraavan askeleen kohti täysivaltaista ja vaikuttavaa duaalimallia.

Sisältö

Tiivistelmä	2
1. Miksi Suomi tarvitsee ammatillista tohtorikoulutusta?	4
Ammattikorkeakoulut työelämän kehittäjinä	5
Tohtorikoulutus elinvoiman ja kilpailukyvyn edellytyksenä.....	6
Tohtoreiden sijoittuminen työmarkkinoilla.....	7
2. Kohti täysivaltaista korkeakoulua	8
3. Kansainvälinen kehitys	10
4. Kenelle ammatillinen tohtoritutkinto on tarkoitettu?	11
5. Millainen olisi ammatillinen tohtoritutkinto?	12
Ammatillisen tohtoritutkinnon osapuolet.....	12
Ammatillisen tohtorikoulutuksen rakenne	14
6. Yhteisen tohtoriohjelman kehittäminen.....	16
7. Tutkimuksen rahoitus.....	17
8. Yhteenveto	18
Ohjelmaryhmän kokoonpano.....	19
Lähteet.....	19

1. Miksi Suomi tarvitsee ammatillista tohtorikoulutusta?

Hidas talouskasvu ja kansainvälisen kilpailukyvyn heikkeneminen ovat laajasti tunnistettuja Suomen talouden haasteita. Vaikka Suomi on nojannut koulutukseen, tutkimukseen ja kehitykseen, korkeakoulutuksen ja innovaatiotoiminnan tavoitteet ovat jääneet suurelta osin saavuttamatta. Näiden ongelmien ratkaisemassa ammattikorkeakoulujen potentiaalia soveltavan tutkimuksen ja työelämäyhteistyön osajina ei ole onnistuttu hyödyntämään täysimääräisesti. Huomiotta on myös jäänyt tarve monipuolisemmalle tohtorikoulutusjärjestelmälle.

Suomen kilpailukyky heikolla tolalla. Suomi on jäänyt selkeästi investoinneissa jälkeen, ja innovaatiokyky on osin rapautunut. Korkeakoulutettujen määrä OECD:n raporteissa on vuodesta 1991 laskenut suhteessa muihin OECD-maihin ja tällä hetkellä korkeakoulutettuja on n. 39 % 25–34-vuotiaiden ikäluokasta. Hyvinvointialueiden haasteet on tunnistettu, ja tarvetta käytännönläheiselle soveltavalle korkeatasoiselle tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnalle erilaisissa organisaatioissa on selkeästi olemassa. Yritysten osaamistason nostamista tarvitaan, jotta niiden kilpailukyky sekä mahdollisuudet jalostusarvon nostoon paranisivat. Tämä koskee erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Suomi nojaa tällä hetkellä vahvasti veturiyrityksiin innovaatiopolitiikassaan. Vaikka veturiekosysteemit tarjoavat pk-yrityksille uudenlaisia mahdollisuuksia osallistua verkostoihin ja innovaatiotoimintaan, niiden omat kehittämistarpeet ja mahdollisuudet panostaa itsenäisesti tuote- ja palvelukehitykseen voivat jäädä taka-alalle, jos osaamisesta ja heille soveltuvasta korkeakouluyhteisöstä ei huolehdi riittävästi. Tämä on tunnistettu

sekä Työ- ja elinkeinoministeriön (2025) ja Business Finlandin (2025) tuoreissa raporteissa, joissa korostetaan tarvetta vahvistaa pk-yritysten omaa innovaatiokykyä ja skaalautamismahdollisuuksia.

Tiiviissä yritys yhteistyössä tehtävä ammatillista osaamista vahvistava ammatillinen tohtorikoulutus toisi Suomen kilpailukyvyn ja yritysten kasvun edistämiseen uusia työkaluja.

Ammatillisesta lähtökohdasta nousevan tohtorikoulutuksen etuna on tarpeen nouseminen ja koko kehittämisprosessin sijoittuminen työelämäympäristöön, mikä tarkoittaa koulutuksen rahoituksellista ja toiminnallista kytkeytymistä yrityksiin ja muihin työelämäorganisaatioihin. Parhaimmillaan tutkimuksen tulokset muuttavat koko kehittämisprosessin ajan työelämän toimintatapoja ja tuottavat välittömästi hyödynnettävää tietoa. Ammatillisella tohtorikoulutuksella kiihdytetään siten Suomen taloutta uudistavien tuottavuutta ja kilpailukykyä luovien ratkaisujen löytymistä.

Ammattikorkeakoulut työelämän kehittäjinä

Ammattikorkeakoulut ovat toimineet Suomessa yli 30 vuoden ajan, sillä laki ammattikorkeakoulujen kokeilusta säädettiin vuonna 1991, ja ensimmäiset ammattikorkeakoulut pääsivät aloittamaan toimintansa syksyllä 1992. Vuonna 2005 ammattikorkeakoulut saivat myös oikeuden myöntää ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Maisteritutkintoa vastaavat YAMK-tutkinnot uudistavat työelämän osaamista ja tarjoavat erinomaisen väylän oman osaamistason kehittämiseen vastaamaan työelämän tarpeita ja yhä vaativampia tehtäväkuvia. Nykypäivänä jo joka neljäs maisteritasoinen tutkinto suoritetaan ammattikorkeakoulussa.

Yhteistyö työelämän, etenkin pk-yritysten, kanssa on ammattikorkeakoulujen toiminnan ytimessä niin koulutuksen kuin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan sarallakin. Laki ammattikorkeakouluista määrittelee, että ammattikorkeakoulun tehtävänä on ”antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua”. Lisäksi ammattikorkeakoulujen tehtäväksi on annettu ”harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa”.

Juuri tiivis työelämäyhteistyö kaikessa toiminnassa ja vahva alueellinen kehitystehtävä antavat ammattikorkeakouluille erityisen roolin suomalaisessa yhteiskunnassa. Ammattikorkeakoulut ovat toimintansa kautta kerryttäneet merkittävää ymmärrystä ja osaamista yritysten tilanteesta ja tarpeista sekä kykyä tehdä tiivistä koulutuksen ja tutkimuksen

yhteistyötä yritysten kanssa. Nämä vahvuudet muodostavat pohjan myös ammatillisen tohtorikoulutuksen erottuvalle profiilille.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suoritaneilla on muodollisesti pätevyys hakeutua jatkokouluttautumaan yliopistojen tarjoamiin tohtoriopintoihin. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan vastaa työelämälähtöiseen tarpeeseen. Ammatillinen tohtoritutkinto täydentäisi ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan vastaamaan korkeakoulujen täyttä potentiaalia ja loisi kansainvälisiä verrokkeja vastaavan, yksilön ja työelämän osaamistarpeita palvelevan koulutuspolun Bachelor- ja Master-tutkinnoista tohtoritasolle asti.

Professional Doctorate -tutkinto

Työelämään kytkeytyvien uusien ratkaisuiden etsijä, tuottaja ja kilpailukyvyyn rakentaja

Master-tutkinto

Työelämän osaamisen uudistaja ja kansallinen koulutusinnovaatio jo vuodesta 2005

Bachelor-tutkinto

Työelämään vahvasti kytkeyty uusien osaajien tuottaja jo vuodesta 1992

Tohtorikoulutus elinvoiman ja kilpailukyvyksen edellytyksenä

Opetus- ja kulttuuriministeriön johtama korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyö on käynnissä. Visiotyössä määritellään korkeakoulutukselle suuntaviivoja vuoteen 2040 asti. Nyt on siis erinomainen aika etsiä ja löytää korkeakoulukentälle ratkaisuja, jotka osaltaan vastaisivat Suomen yhteiskunnan haasteisiin ja mahdollistaisivat korkeakouluille nykyistä paremmat toimintaedellytykset. Ammatillisen tohtorikoulutuksen käynnistäminen Suomessa voisi olla yksi edistysaskel kohti tavoitteita osaamistason nostosta ja soveltavan tutkimuksen hyödyntämisestä nykyistä laajemmin.

Tässä ehdotuksessa ammatillisen tohtoritutkimuksen kehittämisen lähtökohtana on vahva ammatillisen osaamisen arvostuksen nostaminen, johon koko ammattikorkeakoulujärjestelmän luominen on nojannut. Samalla kyse on uudenlaisen kehittämispohjaisen ajattelun soveltamisesta korkeimman koulutuksen tasolle. Yhteiskunnallisena tulostavoitteena on tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuuden laajentaminen myös niille alueille, jotka ovat sijoittuneet aiemmin ammatillisesti, alueellisesti tai osaamiseltaan ulkokehälle.

Ammatillinen tohtoritutkinto kytkeytyy työelämän konkreettiseen kehittämistoimintaan samalla tavalla kuin ylempien ammattikorkeakoulututkintojen opinnäytetyöt, mikä mahdollistaa suoran vaikutuksen työelämän tuottavuuteen ja osaamisen kehittämiseen. Näin luodaan myös monipuolisempi malli ja mahdollisuudet kehittää yksilön ja organisaatioiden osaamistasoa ja innovaatiotoimintaa sekä nopeuttaa innovaatioiden kaupallistamista ja hyödyntämispolkuja.

Ammattikorkeakoulujen nykyistä vahvempi osallistuminen elinkeinoelämän ja alueen

kehittämiseen edellyttää, että opetus- ja tutkimushenkilöstön rinnalla tohtoriopiskelijat osallistuvat soveltavan tutkimuksen toteuttamiseen. Tohtorikoulutus on keskeinen väline monipuolistaa korkeakoulun osaamista ja varmistaa myös valmistuvien tohtoreiden kautta osaamisen levittäytyminen alueelle.

Työelämässä on tarve korkean tason osaajille, joiden kyky soveltaa tutkimusta käytäntöön ja työelämän tuntemus ovat hyvällä tasolla. Ammattikorkeakoulujen työelämlähtöinen koulutus- ja tutkimustoiminta tarjoavat hyvän lähtökohdan juuri tämänkaltaisen osaamisen vahvistamiseen. Tässä ehdotuksessa esiteltävän ammatillisen tohtoritutkimuksen suorittaneella on kehittämispainotteinen tutkijankoulutus. He voivat työelämässä toimia tutkijan ohella innovaattorin, muutosagentin ja ammatilaisen rooleissa. Duaalimalliin perustuva tohtoritutkinto tuottaa monipuolista ja soveltuvaa osaamista elinkeinoelämän käyttöön.

Ammatillisen tohtorikoulutuksen tarvetta korostaa osaltaan ammattikorkeakoulujen voimakas kansainvälistyminen. Yhä useampi ammattikorkeakoulu on verkottunut koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen osalta kansainvälisiin korkeakouluihin. Esimerkiksi Eurooppa-yliopisto-alliansseissa, joihin ammattikorkeakoulut myös laajasti osallistuvat, eräänä kehittämiskohteena on tohtorikoulutus. Useat ammattikorkeakoulut ovat lisäksi sopineet kansainvälisestä yhteistyöstä tohtorikoulutuksen varmistamiseksi henkilöstölleen. Hankkeiden ja erillisten sopimusten kautta ammattikorkeakoulut ovatkin jo tervetulleita eurooppalaisen tohtorikoulutuksen kehittämiseen ja tuottamiseen, mutta kansallisen järjestelmän rajoitteiden takia tutkinnot myönnetään kansainvälisen kumppanin kautta. Suomalaisen korkeakoulujärjestelmän tulisi siis tunnistaa – kansainvälisten kumppaneiden tavoin – ammattikorkeakoulujen ainutlaatuisen osaaminen.

Tohtoreiden sijoittuminen työmarkkinoilla

Suomen elinvoiman ja kilpailukyvyn kehittyminen edellyttävät korkeaa osaamistasoa ja laadukasta TKI-toimintaa niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Kuitenkin tohtoreista valtaosa työllistyy Suomessa edelleen yliopistosektorille. Parlamentaarisen työryhmän T&K-tavoitteiden ja sitä myötä tuottavuuden kehittymisen kannalta onkin erittäin tärkeää, että tohtorikoulutettujen määrä kasvaa, mutta myös jakautuu yhä tasaisemmin julkisen sektorin ja yritysten erilaisiin T&K tehtäviin.

Sivistan tilastokatsauksen mukaan tohtoreiden määrän kasvu on ollut suurinta yliopistoissa, mutta suhteellisesti suurinta kasvua on nähtävissä yksityisellä sektorilla ja yrittäjien keskuudessa. Yrittäjänä toimiminen on yleisempää terveys- ja hyvinvointialoilla, mitä selittää lääkäreiden toimiminen ammatinharjoittajina. Tuoreessa työ- ja elinkeinoministeriön rapor-

tissa mainitaan myös yritysten tarve tohtoreille, mutta toisaalta vaikeudet T&K-osaajien rekrytoinnissa. Sivistan Tohtorit työelämässä – raportissa nousee esiin myös osaavien tohtorikoulutettujen runsas maastamuutto.

Tohtoreiden työllistymistä yrityssectorille tukisi koulutuksen tiivis kytkös työelämään, mikä onkin lähtökohta tässä esitetylle ammatilliselle tohtorikoulutukselle. Elinikäisen oppimisen eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) tasolla 8 todetaan, että se antaa nimenomaisesti tilaa tällaiselle työhön, innovaatioon ja käytännön ammattitaitoon kytketylle ammatilliselle tohtoritutkinnolle.

Kun ammatillinen tohtorikoulutus kytketään tiiviisti yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön, ammatillinen tohtorikoulutus edistää osaltaan Suomen elinkeinoelämän osaamistason ja kilpailukyvyn kehitystä. Ammatillinen tohtoripolku on myös yksi mahdollisuus lisätä kansainvälisten osaajien pitovoimaa Suomessa.

2. Kohti täysivaltaista korkeakoulua

Suomalainen duaalimalli on kehittynyt koko olemassaolonsa ajan. Ammattikorkeakoulujen perustamisen aikaan, 1990-luvun alussa, duaalimalli oli kovin erilainen kuin se minkä tunnemme tänä päivänä. Kehitystä on tapahtunut niin tehtävissä, omistusrakenteessa kuin rahoitusmallissakin.

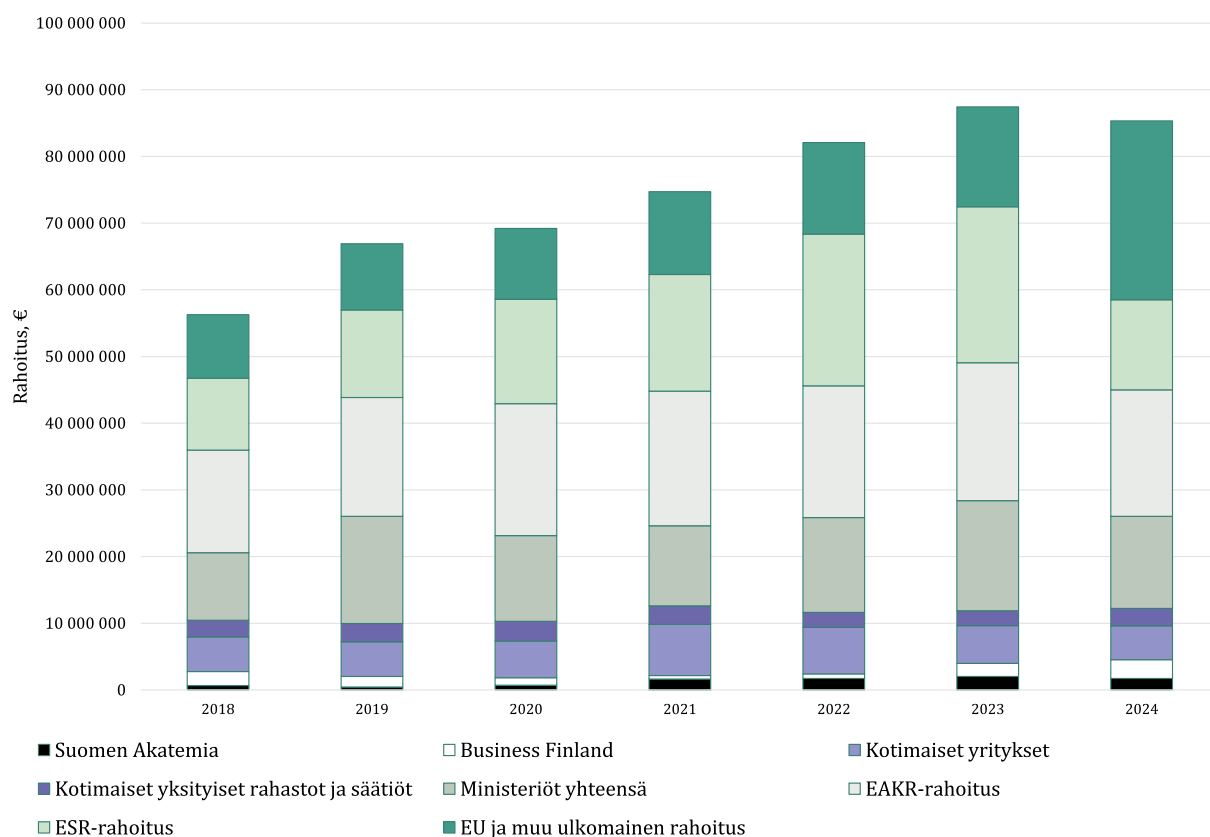
Ammattikorkeakoulut ovat syntymästään asti olleet keino vastata työelämässä tapahtuviin muutoksiin ja sitä ne ovat edelleen. Ammattikorkeakoulujen perustamisen aikaan päätehtävänä oli ensimmäisen syklin korkeakoulutus sekä koulutusta tukeva palvelu- ja (T)K-toiminta. Koulutustehtävää on sittemmin laajennettu koskemaan myös toisen syklin ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK), joka on samantasoinen kuin maisteritutkinto. Ammattikorkeakoulujen tarjoama koulutustarjonta on kasvanut ja osoittanut tarpeellisuutensa: vuonna 2024 ammattikorkeakouluista valmistuneiden määrä oli 65 % suurempi kuin 10 vuotta aiemmin (Vipunen, ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot). Yritysten tarve erityisesti ammatillisen maisteritasoisen koulutuksen tarpeelle tulee esiin myös Innovaatioista kasvuun – Selvitys pk-yritysten innovaatiopotentiaalista-raportissa (TEM 2025) .

Ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet merkittävästi myös TKI-toimintaansa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kilpailtu ulkopuolinen rahoitus yli kaksinkertaistui vuodesta 2015 vuoteen 2023 mennessä (Vipunen, ammattikorkeakoulujen tutkimusrahoitus). Samalla TKI-toiminnan laadun kehityksestä kertoo Business Finland -, Horisontti Eurooppa - ja Suomen Akatemia -osuuksien kasvu ammattikorkeakoulujen hankekannassa. 2020-luvulla on muun muassa myönnetty ensimmäisiä ammattikorkeakoulun johtamia akatemiahankkeita. Tänä päivänä TKI-toiminta muodostaa-

kin merkittävän osan ammattikorkeakoulujen toiminnan volyymista henkilöstön määrällä sekä liikevaihdolla mitattuna. Tämä nostaa ammattikorkeakoulut myös merkittäviksi kilpailun TKI-rahoituksen hakijoiksi, laadukkaan tieteen perustuvan soveltavan tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan moottoreiksi kansainvälisesti, yhteistyössä muiden koulutusalan toimijoiden, työelämän ja aluekehittäjien kanssa.

Osaamista kehittääkseen ammattikorkeakoulut ovat ottaneet käyttöön tutkijan ja TKI-asiantuntijan urapolkuja sekä toimivat aktiivisina jäseninä useissa Eurooppa-yliopistoalliansseissa. Kansainväliset mallit ammatillisen tohtoritutkinnon kehittämisestä (esim. Alankomaat, Portugali, Saksa) tarjoavatkin erinomaisia esimerkkejä, joissa ammatillinen tohtorikoulutus näyttäytyy osana korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta ja kansainvälistä kilpailukykyä.

Tätä ehdotusta valmistelleet 12 ammattikorkeakoulua sijoittuvat laajasti eri puolille Suomea ja ovat omilla alueillaan tunnustettuja aluekehittäjiä. Ulkopuolisen TKI-rahoituksen määrässä ne edustavat 60 % ammattikorkeakoulujen kokonaispotista. Kokonaisuudessaan tutkimuksen laatu ja kansainvälisyys on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana, kuten myös rahoituksen määrä. Kuvaajassa 1 on esitetty tätä ehdotusta valmistelleiden 12 ammattikorkeakoulun yhteenlaskettu ulkopuolinen TKI-rahoitus tärkeimpine rahoituslähteineen. Perinteisesti tärkeän aluekehitysrahoituksen

Kuvaaja 1. 12 ammattikorkeakoulun yhteenlaskettu ulkopuolinen TKI-rahoitus tärkeimpine rahoituslähteineen. (Datan lähde: Vipunen)

(EAKR ja ESR) rinnalle ovat nousseet Suomen Akatemian, Business Finlandin ja erityisesti kansainvälisten rahoituslähteiden rahoittamat TKI-projektit. Yritysrahoituksen maltillinen määrä selittyy pitkälti toimintaympäristöstä, jossa yrityskumppaneita ovat erityisesti pk-yritykset, joiden osallistuminen tutkimukseen syntyy pitkälti ohjausryhmätyöskentelyn ja kokeiluiden kautta rajallisen maksukyvyyn vuoksi.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta on siis kasvanut ja kehittynyt voimakkaasti. Herääkin kysymys, onko tämä muuttuva toimintaympäristö huomioitu riittävästi, jotta Suomi ja elinkeinoelämämme saa ammattikorkeakoulujen koulutuksen ja TKI-toiminnan kasvusta ansaitsemansa hyödyn.

Ammattikorkeakouluilla ei vielä ole kaikkia korkeakoulun osaamisen kehittämisen välineitä käytössään. Oikeus myöntää tohtoritutkintoja antaisi ammattikorkeakouluille mahdollisuuden kouluttaa soveltavan tutkimuksen korkean tason osaajia, joita tarvitaan yritysten ja muiden organisaatioiden lisäksi myös ammattikorkeakoulujen omassa TKI-toiminnassa. Työelämään tiiviisti kytkeytyvä tohtorikoulutus täydentäisi ammattikorkeakoulujen tarjoamat koulutuspolut myös yksilön näkökulmasta niin, että alemman ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen opiskelijan olisi mahdollista syventää osaamistaan työelämälähtöisesti vielä tohtorikoulutuksenkin kautta.

3. Kansainvälinen kehitys

Euroopassa on nähtävissä pääasiassa kahdenlaista kehitystä korkeakoulukentän kehityksessä ja tohtorikoulutuksessa: rakenteellinen uudistuminen ja ammattikorkeakoulujen tehtävien laajentaminen.

Rakenteellisessa uudistumisessa ammattikorkeakouluista on tullut ammatillisia yliopistoja tai yliopistoja, jolloin niille ovat tulleet myös samankaltaiset oikeudet tohtoreiden kouluttamiseen ja muihin nimikkeisiin kuin on aikaisemmin ollut vain yliopistoilla. Tämän kaltainen kehitys on tapahtunut esimerkiksi Englannissa 1992, kun kaikille 33 polytech-organisaatiolle annettiin mahdollisuus tulla yliopistoiksi, ja kaikki päättivät tarttua tilaisuuteen. Myöhemmin samankaltaista rakenteellista muutosta on ollut esimerkiksi Irlannissa, Norjassa sekä Portugalissa. Rakenteellisten muutosten perusteena ovat olleet yliopistokoulutuksen parempi saavutettavuus, tutkimusvalmiuksien parantuminen sekä korkeakoulun vetovoima sekä henkilöstön että opiskelijoiden suhteen. Harvemmin mainittu, mutta todennäköisesti merkittävä asia on koulutusviennillinen näkökulma eli yliopistotatuksen omaavien korkeakoulujen suurempi houkuttelevuus kansainvälisillä markkinoilla.

Toisena kehityslinjana on ollut ammattikorkeakoulujen tehtävien laajentaminen. Tällöin on säilytetty rakenteellinen duaalimalli, mutta ammattikorkeakoulujen tehtäviä on laajennettu erityisesti TKI-toiminnassa, ja oleellisena osana tätä kehitystä on ollut tohtorikoulutuksen käynnistäminen. Tällaisia kehitysmalleja löytyy esimerkiksi Saksasta ja Alankomaista, jossa ammatillisia tohtoritutkintoja pilotoidaan 2023–2029.

Maailmalla ammatillinen tohtoritutkinto on laajemminkin käytössä osana monipuolista koulutusjärjestelmää. Ammatillinen tohtoritutkinto on kansainvälisesti erilaisia toteutusmuotoja saanut tutkintomuoto. Kansainvälisiä esimerkkejä ammatillisista tohtoritutkinnoista ovat professional doctorate (prof. doc), doctor in education (EdD), doctor in business administration (DBA), Doctor in Nursing (DNP) ja Doctor in Social Work (DSW) (Hawkes & Yerrebati 2018). Tässä ehdotuksessamme viittaamme eri alojen tohtoritutkintoon yhdellä käsitteellä, ammatillinen tohtoritutkinto (englanniksi professional doctorate).

Keskeinen tavoite ammatillisen tohtoritutkinnon kehittämisessä on eri maissa ollut vahvistaa tutkinnon vaikuttavuutta työelämään ja organisaatioiden kehittämiseen. Ammatillinen tohtorikoulutus laajentaa ja syventää tohtoritutkinnon viitekehystä alan tieteellisestä keskustelusta ammattialan käytännöllisiin ja teoreettisiin ongelmiin. Ammatillinen tohtoritutkinto luo siten siltaa ammatillisen yhteisön ja tieteellisen keskustelun välille. Koulutus vahvistaa ammattiin liittyviä valmiuksia opiskelijoilla, jolloin vaikuttavuus perustuu toteutetun kehittämishankkeen ohella ammatilliseen yhteisöön sijoittuvan opiskelijan valmiuksien kehittämiseen (Boud et al. 2020).

4. Kenelle ammatillinen tohtoritutkinto on tarkoitettu?

Ammatillinen tohtoritutkinto soveltuu asiantuntijoille ja johtajille, jotka toimivat omassa työssään erilaisissa tuotekehitys-, innovaatio- ja kehittämistehtävissä tai ovat muuten kiinnostuneita ratkaisemaan työpaikalla esiintyviä haastavia ongelmatilanteita, ristiriitoja tai kehitystarpeita. Ammatillinen tohtoritutkinto tehdään lähtökohtaisesti tiiviissä työelämäyhteydessä – ensisijaisesti siis tohtoriopiskelijan omalle työpaikalle. Tällöin tohtoriopiskelijalla on jo valmiiksi vahva ymmärrys tutkimusaiheestaan ja sen kontekstista.

Ammatillinen tohtoritutkinto soveltuu työpaikoille, jotka haluavat viedä toimintansa uudelle tasolle. Ammatillisen tohtoritutkinnon erityispiirre on, että tutkinto suunnitellaan suoritettavaksi työn yhteydessä, työpaikalla. Tämä vaatii myös yritykseltä halua ja kykyä sitoutua tohtoritutkinnon käytännön toteutukseen.

Tutkimusongelmat ja -asetelmat muotoillaan yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa tiiviissä yhteistyössä, jotta myös löydetyt ja kehitetyt uudet ratkaisut parantavat organisaation omaa tuottavuutta, osaamista, markkina-asmaa, kilpailukykyä ja niin edelleen. Työpaikka toimii ikään kuin tohtoritutkimuksen laboratoriona, ja tutkimuksen hyöty ja relevanttius koetellaan todellisissa tilanteissa – jo tohtoriopintojen aikana.

Yritysten ja organisaatioiden kehitystarpeet ovat yhä moninaisempia ja monialaisempia, mikä edellyttää myös ammatillisilta tohtoreilta monialaista osaamista ja ymmärrystä. Siksi ammatillinen tohtoritutkinto rakentuu aina kansainvälisten esimerkkien mukaisesti monialaisena tutkintona – ei vain yhteen tieteenalaan sidottuna. Tätä tuetaan ammatillisessa tohtoritutkinnossa monialaisen ohjauksen kautta sekä opinnoissa, joissa tuodaan yhteen erilaisista ammatillisista ja koulutuksellisista taustoista tulevia tohtoriopiskelijoita. Tämä lähestymistapa tuottaa suoraan sovellettavaa osaamista ja ratkaisuja, jotka hyödyttävät yksilön lisäksi koko organisaatiota.

5. Millainen olisi ammatillinen tohtoritutkinto?

Maailmalta Professional Doctorate -tutkinnoista mukailtu ammatillinen tohtoritutkinto on samantasoinen tutkinto akateemisen PhD-tutkinnon kanssa, ja se sijoittuu eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä (EQF) tasolle 8. Professional Doctorate -tutkinto keskittyy profiililtaan uusien käytännöllisten ratkaisuiden etsimiseen korkeatasoisen ja poikkiammatillisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan avulla vaativia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Tutkinto laajentaa suomalaista tohtorikäsitystä kansainväliseen suuntaan.

Pohjakoulutusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, 300 opintopistettä.

Ammatilliseen tohtoritutkintoon sisältyy vähintään 40 opintopistettä tutkintoa tukevia elementtejä. Opintojen aikana opiskelijalle syntyy käsitys siitä, millaisilla menetelmillä hän parhaiten löytää ratkaisut esitettyyn tutkimusongelmaan ja miten aiempia tutkimuksia ja teorioita hyödynnetään tutkimusongelmien ratkaisemisessa. Tätä työtä tuetaan korkeakoulun osaajien, kansainvälisten verkostojen sekä korkeatasoisen ohjauksen avulla. Jokaisen tohtoriopiskelijan ohjaukseen osallistuu myös työelämän edustus.

Ammatillisen tohtorikoulutuksen rakenteen on tarkoitus tukea työelämään vahvasti kytkeytyvää tohtorikoulutusta vahvistamaan yksilöiden ja organisaation TKI-valmiuksia. Tavoitteena on edetä systemaattisesti kohti valitun ongelman ratkaisuvaihtoehtoja. Ammattikorkeakoulut rakentavat ammatillisesta tohtoritutkinnosta systeemisen mallin, joka perustuu tutkimuksen vaiheistamiseen. Vaiheistaminen mahdollistaa ryhmäohjauksen sekä edistää vertaisoppimista. Ammattikorkeakoulujen yhdessä suunnittelemat ja toteuttamat opinnot tukevat tutkimuksen etenemistä ja opiskelijoiden ajallaan valmistumista. Työnantajan tuki

ja motivaatio ovat olennainen osa prosessia, jossa opiskelijan oppimispolku hyödyttää koko organisaation osaamisen kasvua.

Tässä luvussa on kuvattu eri tahojen rooleja ja kriteerejä sekä tohtorikoulutuksen ohjeellinen kolmevuotinen ohjelma.

Ammatillisen tohtoritutkinnon osapuolet

Ammatillisen tohtoritutkinnon ohjaajista yksi on aina työelämästä. Tämän ohjaajan vähimmäisvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto ja kokemus TKI-tehtävistä. Työelämää edustava ohjaaja voi olla myös pääohjaajan roolissa, jos pääohjaajalle määritellyt kriteerit täyttyvät. Tällöin ammatillisen tohtoriohjelman ohjausryhmä tai arviointiryhmä nimittää toisen ohjaajan korkeakoulusta.

Ohjaajia tuetaan yhteisellä kansallisella koulutuksella ohjaustehtävään, esim. ammatillisen tohtoritutkinnon erityispiirteistä, ohjauksesta yhteistyössä työelämän kanssa, opiskelijan työtehtävien ja tehtävän tutkimustyön yhteensovittamiseen. Ohjausosaamista kehitetään myös varsinaisen tutkimusprosessin ja erityisesti pedagogisen ohjausosaamisen osalta.

Odotukset opiskelijalta

- Opiskelija on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja hänellä on syvälinen työelämäkokemus alalta, johon tutkimus sijoittuu.
- Opiskelija on kohdannut työssään haasteita, ongelmia, tai ristiriitoja, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan syvällisempää analyysiä ja tutkimuksellisia välineitä.
- Opiskelija haluaa ja pystyy yhdistämään opinnot ja työn. Pääsääntöisesti tutkimus tehdään työpaikalle tai muutoin työelämään kytkettyyn eri tavoin rahoitettuun projektiin, jolloin opiskelijalla on vahva kytkentä työelämään sekä työnantajan tarjoama tuki.
- Opiskelija voi myös aktiivisesti hakea rahoitusta tutkimustyöhönsä.

Pääohjaaja

- Tohtorin tutkinto sekä kokemusta väitöstutkimuksen ohjauksesta
- Tohtorin tutkinnon jälkeen tutkimushankkeiden johtamiskokemusta (eritoten yritysyritysteistyössä)
- Dosentuuria vastaavat ansiot (ei vaatimuksena dosentuuria yliopistossa)

Yhteinen ohjaajapooli:

- Opiskelijan ohjaaminen tapahtuu korkeakoulujen yhteisen ohjaajapoolin kautta. Ohjaajat hyväksytään kansallisessa ohjausryhmässä.
- Ohjaaja voi olla suomalaisesta tai ulkomaisesta ammattikorkeakoulusta tai korkeakoulusta, jossa vastaavaa toimintaa tai työelämästä

Odotukset korkeakoululta

- Korkeakoulu on mukana kansallisessa ammatillisessa tohtorikoulussa ja siinä toimiva kriteerit täyttävä tutkija ohjaa työtä. Ohjaajan kriteerit esitetty kohdassa d (odotukset ohjaajilta)
- Korkeakoulut tarjoavat poikkitieteellisen tutkimusryhmän ja ohjauksen opiskelijan tueksi. Toinen ohjaaja voi olla toisesta suomalaisesta tai kansainvälisestä korkeakoulusta tai korkeakoulut myös huolehtivat riittävän kytköksen löytymisen työelämään kaikissa tapauksissa.
- Korkeakoulut mahdollistavat eri teorioiden tuomisen osaksi käytännön tutkimusta tukevan koulutuksen (EQF 8) avulla.
- Korkeakoulut tarjoavat tutkijan käyttöön asianmukaisen tutkimusinfrastruktuurin, joka täydentää työpaikalla toimivaa tutkimusympäristöä tarpeen mukaan.
- Korkeakoulu tukee menetelmien edelleen kehittämistä ja haastaa kokeilemaan niitä osana tutkimustyötä. Erilaiset korkeakoulun tuottamat mahdolliset immersiiiviset oppimisympäristöt ja tekoälyn eettinen hyödyntäminen tukevat opiskelijan tutkimustyötä.

Odotukset työnantajalta/työelämältä

- Työnantaja sitoutuu ja suhtautuu myönteisesti jatkotutkimushankkeeseen osana organisaation kehittymistä.
- Työnantaja sitoutuu tukemaan tutkimustyötä sekä toimimaan yhtenä työn ohjaajana tai mentorina. Työpaikka voi toimia aitona oppimis- ja tutkimusympäristönä.

Ammatillisen tohtorikoulutuksen rakenne

Ammatillisen tohtoritutkinnon tavoiteaika on kolme vuotta, mutta sitä voidaan pidentää neljään vuoteen. Kokonaiskuormitus on 180 opintopistettä (ECTS), joista 30–40 opintopistettä koostuu yhteisen opetussuunnitelman mukaisista kokonaisuuksista. Loput 150–160 opintopistettä koostuvat väitöskirjatyöstä ja loppututkinnosta.

Opintoihin hakeutuminen ja hyväksyminen

Opintoihin hakeudutaan

- tutkimussuunnitelman (vakiomuotoinen),
- motivaatiokirjeen sekä
- työnantajan suosituskirjeen/sitoutumiskirjeen perusteella.

Kansallisen ammatillisen tohtorikoulun määrittelemä ryhmä valitsee opiskelijat.

Vuosi 1

- Henkilökohtainen opintosuunnitelma. Suunnitelma tehdään yhdessä ohjaajien kanssa. Opinnoissa huomioidaan tutkimus- ja substanssiosaamisen kasvun lisäksi innovaatio-osaaminen ja tutkimustulosten käytännöllistämisen lähtökohdat sekä ammatillinen kasvu
- Tutkimussuunnitelman täsmentäminen ja vaiheistaminen
- Haasteen / ongelman / kehittämiskohteen kuvaaminen tieteellisin keinoin
- Ratkaisuun tähtäävien teorioiden ja aiempien tutkimusten kartoittaminen
- Tutkimusmenetelmäopinnot sekä oman tutkimuksen menetelmävalinta
- Review-artikkeli kartoittamaan oman tutkimusaiheen nykytilaa

Vuosi 2

- Tutkimuksen edistäminen ja teorioiden testaaminen käytännön haasteen ratkaisemiseksi
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteuttaminen, joka tukee tutkimuksen tekemistä
- Väliseminaari
- Tulosten raportointi työelämäkumppanille sovitulla tavalla

Vuosi 3–4

- Tutkimuksen edistäminen ja teorioiden testaaminen käytännön haasteen ratkaisemiseksi
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteuttaminen, joka tukee tutkimuksen tekemistä
- Tulosten valmistuminen (vuosi 3) ja julkaisu sekä esittely ja julkinen väitöstilaisuus (optio vuosi 4).

Tutkimustulosten julkaiseminen voi koostua monipuolisesti erilaisista tuotoksista, kuten tieteelliset vertaisarvioidut artikkelit ja konferenssiesitykset, ammatilliset julkaisut, patentit ja keksinnöt sekä yrityksen kehittämissuunnitelmat ja strategiat, joista koostetaan tarkoituksenmukainen innovaatioportfolio. Julkaisusuunnitelma tehdään tutkimussuunnitelman yhteydessä.

Innovaatioportfolion ja sen tuotokset arvioivat soveltuvat (2–3) ulkopuolista esitarkastajaa, jotka valikoituvat asiantuntijoista ja ammatillisista, joilla on osaamista arvioida työn vaikuttavuutta. Esitarkastuksen jälkeen arvi-

ointiryhmä päättää hyväksyttäväksi esitetystä väitöskirjasta eli antaa väitösluvan. Ryhmän jäsenenä on osallistuvien korkeakoulujen professoritasoisia tutkijoita, edustus muista suomalaisista tai kansainvälisistä korkeakouluista (Professional Doctorate -tutkintoja myöntävät korkeakoulut EU:ssa) sekä työelämän edustus.

Ammatillisen tohtorikoulutuksen tuottaman tutkimuksen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti ohjausryhmän ja työelämän voimin eri aloilla relevantin vaikuttavuusmittariston avulla sekä ammatillisen tohtorikoulutuksen osaamisen kumuloitumista seuraamalla. Tämä on erityisen tärkeää pilottivaiheen aikana.

6. Yhteisen tohtoriohjelman kehittäminen

Tohtorikoulutuksen järjestämiseksi ammattikorkeakoulut perustavat yhdessä kansallisen ammatillisen tohtoriohjelman, joka muodostuu tutkintoa tarjoavista korkeakouluista. Toiminta aloitetaan pilotoimalla kokonaiskonseptia kehittävällä ja sidosryhmiä kuuntelevalla otteella.

Pilottivaiheessa kokonaiskonseptin kehittäminen ja tarpeellisten rakenteiden testaaminen on keskiössä. Korkeakouluista nimetään riittävät tutkimukselliset ansiot omaavia sekä korkeakoulujärjestelmää ymmärtäviä henkilöitä yhteiseen osajapooliin ohjaamaan ja kehittämään ammatilliseen tohtoriohjelmaa yhdessä työelämän mentoreiden kanssa. Tämä monipuolinen ammatillisen tohtorikoulun ohjausryhmä ohjaa toimintaa myös jatkos-

sa. Osallistujat ohjausryhmään valikoituvat korkeakoulujen pedagogisista ja tutkimusosaajista, työelämästä sekä kansainvälisistä asiantuntijoista. Temaattisten, monialaisten ohjausryhmien tavoitteena on ammatillisen tohtoriohjelman sekä siinä tapahtuvan tutkimustoiminnan edistäminen ja edelleen kehittäminen. Tämän lisäksi ohjausryhmä voi perustaa määräaikaista toiminnan kehittämiseen suunnattuja työryhmiä.

7. Tutkimuksen rahoitus

Rahoitukseen on mahdollista hyödyntää useita nykyisiä TKI-toimintaa rahoittavia alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä rahoituksia. Tavoitteena on kuitenkin tehdä tutkimusta, jolla on suora liiketoiminnallinen vaikutus työelämän toimijoihin, jolloin yritykset ja muut toimijat osallistuvat tohtorikoulutuksessa tehtävän tutkimuksen kustannuksiin esimerkiksi tohtoriopiskelijan palkkakulujen kautta.

Erityisesti pilottivaiheessa tarvitaan lisäksi myös muuta ulkopuolista rahoitusta onnistuneen ammatillisen tohtorikoulutuspilotin toteuttamiseksi. Ehdotamme, että valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen monivuotisesta suunnitelmasta voisi ohjata rahoitusta ja kannusteita ammatilliseen tohtorikoulutuspilottiin.

8. Yhteenveto

Ammatillisen tohtorikoulutuksen käynnistäminen ammattikorkeakouluissa vastaa suoraan niihin haasteisiin, joita Suomen elinkeinoelämä, aluekehitys ja osaamistarpeet tällä hetkellä kohtaavat. Edellä esitelty malli perustuu vahvaan työelämäyhteyteen, monialaisuuteen ja soveltavan tutkimuksen vaikuttavuuteen – juuri niihin vahvuuksiin, joista ammattikorkeakoulut tunnetaan.

Kansainväliset esimerkit osoittavat, että ammatillinen tohtorikoulutus on jo vakiintunut osa korkeakoulukenttää monissa maissa. Suomi ei ole tässä kehityksessä edelläkävijä, mutta meillä on nyt mahdollisuus ottaa askel kohti toimivaa ja täysivaltaista dualimallia, jossa myös ammattikorkeakouluilla on käytössään korkeakoulun työkalut, ja ammatillinen, työelämälähtöinen korkeakoulutuksen polku täydentyy alemman ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon lisäksi ammatillisella tohtoritutkinnolla.

Ehdotuksen taustalla on 12 ammattikorkeakoulun yhteinen näkemys ja valmius toimia. Pilottivaihe tarjoaa mahdollisuuden testata ja kehittää mallia hallitusti, yhteistyössä työelämän ja kansainvälisten kumppanien kanssa.

Nyt tarvitaan poliittista tahtoa ja lainsäädännöllistä mahdollistamista. On aika antaa ammattikorkeakouluille oikeus kouluttaa tohtoreita, jotka kehittävät suomalaista työelämää, vahvistavat osaltaan yritysten ja koko Suomen kilpailukykyä sekä tuottavat ratkaisuja organisaatioiden kehittämistarpeisiin.

Ohjelmaryhmän kokoonpano

Heidi Ahokallio-Leppälä, vararehtori, Hämeen ammattikorkeakoulu (ryhmän puheenjohtaja)

Mark Dougherty, Akatemiajohtaja, Yrkeshögskolan Arcada

Eija Heikkinen, Osaamisaluejohtaja, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Minna-Maaria Hiekkataipale, Vararehtori, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Valdemar Kallunki, Johtaja, YAMK-tutkinnot -yksikkö, Laurea ammattikorkeakoulu

Satu Koivisto, tutkimuspalvelujohtaja, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Jyrki Laitinen, vararehtori, Oulun ammattikorkeakoulu

Päivi Marjanen, koulutusjohtaja, HUMAK ammattikorkeakoulu

Cimmo Nurmi, vararehtori, Satakunnan ammattikorkeakoulu

Annukka Pakarinen, tutkimus- ja innovaatiojohtaja, Hämeen ammattikorkeakoulu

Heidi Rontu, jatkuvan oppimisen johtaja, Metropolia ammattikorkeakoulu

Mika Ruponen, kaupallisen ja kansainvälisen toiminnan johtaja, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Riitta Turjamaa, jatkuvan oppimisen johtaja, Savonia ammattikorkeakoulu

Camilla Wikström-Grotell, varajohtaja, tutkimus ja kehitys, Yrkeshögskolan Arcada

Lähteet

Boud, David; Ajjawi, Rola ja Joanna Tai. 2020. Assessing work-integrated learning programs: a guide to effective assessment design. Centre for Research in Assessment and Digital Learning, Deakin University, Melbourne, Australia. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.12580736>

Business Finland. 2025. [Mid-term evaluation of the leading company initiative \(LCI\) partnerships final report](#). VTT & MDI; Lähteenmäki-Smith, Kaisa; Hajikhani, Arash; Naumanen, Mika; Nyman, Juho ja Valtteri Laasonen.

Hawkes, Denise & Sridevi Yerrabati. 2018. A systematic review of research on professional doctorates. London Review of Education. Volume 16, Number 1. DOI: <https://doi.org/10.18546/LRE.16.1.03>

Sivista. 2023. Tohtorit työelämässä. Tilastokatsaus 2023. Kirjoittanut Heikki Holopainen. Saatavissa: <https://www.sivista.fi/wp-content/uploads/2023/10/Tilastokatsaus-tohtoreihin-2023-4.pdf>

TEM (2025) [Innovaatioista kasvuun: Selvitys pk-yritysten innovaatiopotentiaalista](#). Salminen, Vesa; Halme, Kimmo; Uitto, Heidi; Koskela, Hanna ja Jaime del Valle-Ortiz.

Ammatillinen
tohtori

ammattillinentohtoritutkinto.fi

Ammatillisia tohtoritutkintoja kehittämässä:

